

Kan vi stole på statistikken?

Rune Fardal
Psykologstudent, UiB

Forfatteren gjennomgår tallmateriale fremlagt av forsker Wenke Jonassen i rapporten "Krisesenterstatistikker 2004" vedrørende krisesentere og problemstillingen rundt voldelige menn. Manglende validitet og reliabilitet av tallmaterialet svekker nytten og reduserer muligheten for at man kan finne frem til holdbare tiltak for å redusere vold i parforhold. Slik tallgrunnlaget fremstår, synes bare den ene part i en kamp om økonomi og barn, og er lite egnet i kampen mot vold enten det gjelder innvandrerkvinner eller andre i samfunnet. Mye av tallgrunnlaget omhandler forhold rundt menn, uten at de har fått uttale seg. Gjennom mange års ekteskap med sin Thailandske kone har forfatteren fått et godt innblikk både i utenlandske kvinners kulturbakgrunn og forhold knyttet til dem i Norge.

I "Krisesenterstatistikk 2004", av sosiolog Wenche Jonassen blir det presentert en rekke statistikker og tallgrunnlag fra norske krisesentere. Jeg vil i denne artikkelen gå kritisk gjennom noen av de opplysningene som fremkommer. Dette er et meget alvorlig tema og mange av våre nye kvinnelige landsmenn fra ulike kulturer er gjennom flere rapporter

beskrevet å ha et møte med norsk kultur som er lite forenlig med vårt syn på "sosialdemokrati" og nestekjærlighet.

Brukere av kritesenter, i hovedsak kvinner, blir operasjonalistisk definert som "dagbrukere" som er på "dagsbesøk" og de som overnatter blir i rapporten kalt "beboere"! Dette i motsetning til de, i hovedsak menn, som konsekvent benevnes "overgripere" uten at det er spesifisert hva det enkelte "overgrep" består i. Kvinner synes ikke bli definert som offere for vold, men som brukere av en tjeneste. Dette er beskrivelser som nok kan synes noe subjektivt beheftet med personlige preferanser, all den tid statistikken meget klart viser at hver 5 kvinne oppgir at de **ikke** er skadet verken fysisk eller psykisk av "overgriper". En opplysning som i seg selv setter spørsmål ved hvorfor vedkommende tok kontakt med kritesenteret i første omgang. Kvinnenes egne personlige problemer ut over evt. vold fremkommer ikke i noen statistikk? Hvorfor? Det er grunn til å stille spørsmål ved om kritesentere opptrer mer som en "støvsuger" enn som et sted kvinner med et behov selv kan kontakte for å få hjelp. Mye tyder på at ikke alle "beboere" har et like stort "behov"!

Likeledes oppgir nesten halvparten (43%) at de kun er utsatt for psykiske skader, mens bare 5% oppgir rene fysiske skader. Annen forskning fra NTNU i Trondheim viser at kvinner i like stor utstrekning som menn begår både psykisk og fysisk vold mot partnere. Faktisk slår kvinner mer enn menn! Ingen slike opplysninger finnes i kritesenterets statistikker. I andre rettsammenhenger legges det som oftest til grunn at det skal 2 til for en krangel og at begge bidrar på sin måte. I statistikken fra kritesentere er ikke slike relasjoner nevnt noe steder. Man må derfor anta at en del av de kvinner som kommer til kritesenteret er delaktige i de konfrontasjoner som fører til at kritesentere i 2004 hadde 1980 "beboere"! Heller ikke dette er reflektert i noen statistikk. At 6 av disse 1980 "beboere" faktisk er menn, til tross for at det bare er 1 av 50 kritesentere som tar imot menn, samtidig som det er 92 menn som er på dagsbesøk på 13 av de 50 kritesentere vi har i Norge. Om alle kritesentere hadde vært likestilte og 50 menn i snitt hadde besøkt hvert av dem, hadde dette utgjort 2500 mannlige "dagsbesøk". Gitt at stadig mer forskning viser at begge kjønn bidrar i krangel og uenighet, synes tallene fra kritesenteret bare å angi "den ene parts påstander".

Alle de opplysninger som ligger til grunn i statistikken er gitt av i hovedsak kvinner, den ene part. Det foreligger ingen statistikk som bygger på hvilken virkelighetsforståelse "overgriper" vil legge til grunn i de enkelte saken. Nå

er det ingen grunn til å bagatellisere den vold som skjer mot kvinner i samfunnet. Den er i alt for mange tilfeller reell og selvfølgelig forkastelig. Ingen far vil at sin datter skal utsettes for noe slikt, like lite som en mor vil at barna skal oppleve slikt. Når tallgrunnlag legges frem er det derfor viktig at man vurderer alle sider før man trekker slutninger og ikke hopper på den første og beste hysteriske påstand. Det er lett å ”gå seg vill” i en virkelighet med røtter tilbake til -70 tallets OTTAR-holdninger. I en virkelighet der en del voldelige menn utnytter utenlandske kvinner og ”serieimporterer” dem slik det er vist i et fåtall tilfeller, er det viktig at tallgrunnlaget er reliabelt og valid, slik at man kan stole på det, før tiltak og lover vedtaes. De menn som urettmessig stemples som ”lavpannede, sosiale tapere av noen voldsmenn” får ikke bare sine liv negativt påvirket, men også deres ektefeller og barn fra en utenlandsk kultur blir påvirket.

Forfatteren og hans kone

Flere rapporter og saker viser med stor tydelighet at ikke alle norske menn gifter seg av ”ekte” kjærlighet. Likeledes viser en rekke enkeltsaker at ikke alle utenlandske kvinner som kommer til Norge på denne måten, kommer av ”ekte” kjærlighet. En del kommer av rene økonomiske årsaker og utnytter både norske menn og systemet for å få opphold i Norge nettopp gjennom å komme med uverifiserte påstander om vold, for å få opphold. En rekke beskrivelser viser dette med stor tydelighet.

Bildet er med andre ord ikke svart-hvitt, men fullt av grå nyanser. Det er derfor viktig i en valgsituasjon at politikere og andre ikke lover mer enn statistikker og annet materiale gir reelt grunnlag for og det er viktig at det materialet som legges til grunn er fremkommet på bakgrunn av vitenskapelig holdbare metoder. Ved et krisesenter var hele 21% av dagbrukere menn. Om de andre 49 senter ble åpnet for menn, ville da flere menn benytte seg av dette voldsoffertilbudet?

Et annet og kanskje mer alvorlig emne er det faktum at det klart fremgår av rapporten at krisesentere ikke har noen form for faglig hjelp å gi de som er rammet av vold. Den eneste hjelp statistikken viser til er av praktisk karakter ved utflytting fra krisesenteret og som kontaktformidler til ulike etater. En viktig funksjon i seg selv, men til liten trøst til de som etter eget utsagn er utsatt for drapstrusler og langvarig psykisk og fysisk vold.

Bak 5287 ”dagsbesøk” over hele landet sto 2140 personer. Av disse var 48% av utenlandsk opprinnelse. Det utgjør 1027 kvinner. Statistikken forteller at 68% av disse ble utsatt for vold av utenlandske menn. Det utgjør en rest på ca. 328 kvinner som er utsatt for vold fra etnisk norske menn. Om vi benytter samme tallgrunnlag som for hele landet, har 20% ingen skader verken av fysisk eller psykisk art. Det gir oss en rest på 262 utenlandske kvinner utsatt for vold fra etnisk norske menn. At bare 36% av disse kvinner (Tab. 6.2) selv oppgir psykisk eller fysisk skade gir oss en ny rest på 94 utenlandske kvinner. Det utgjør ca. 4-5% av ”voldsutsatte” kvinner.

Dette er selvfølgelig en ”sinnsyk” misbruk av statistikk, men slik kan det også gå an å lese statistikk, og hvem garanterer at lovgivere ikke leser statistikk på denne måten? Ved å vise til den statistikk som er fremlagt fra krisesentere kan man altså ”dokumentere” at 5% av de ”besøkende” er grunnlaget for at Erna Solberg (H) vil ha en lovregulering av voldelige norske menn. Kan det være at et så enkelt grep som informasjon til utenlandske kvinner ved våre ambassader kan avhjelpe dette problemet? Undertegnede ble avvist ved Den Norske Ambassaden i Bangkok, da forfatteren ønsket å henge opp slik informasjon der for et par år tilbake!

At 40% av disse kvinner oppgir at de har vært utsatt for fysisk vold, mens bare 36% oppgir at de har vært utsatt for både fysisk og psykisk vold får vi overlate til ”fagfolk” og forklare, mens vi legfolk for registrere at ikke all statistikk er enkel å forstå.

Det betyr at det er en del gjengangere av de som benytter seg av ”dagsbesøk”. At krisesentere ikke er bemannet med fagfolk som psykologer og psykiater kan således synes noe underlig, all den tid svært mange benytter senterne for samtale. Det hadde kanskje vært en ide om sjelesørgere eller prester i større grad hadde vært tilgjengelige for en del kvinner til samtale. Noe slikt fremgår ikke av noen statistikk.

Det er med en viss undring jeg registrerer at ildsjeler som arbeider for kvinner, kun er interessert i å bemanne det som i praksis fremstår som et hvilested uten at ”beboerne” også får effektiv hjelp. Når 66% drar tilbake til egen bolig eller ”overgriper” etter en dag eller to ved et krisesenter er det all grunn til å stille spørsmål ved om **noen** av brukerne benytter krisesenteret som et våpen i indre stridigheter i familie eller parforhold. At bare 5% anmelder saker og enda færre blir dømt, synes å stå svært dårlig i forhold til tall fra Tove Smaadahl i krisesentersekreteriatet om at 8000-9000 kvinner årlig blir voldtatt i Norge. Det vil si 25 pr. dag! Tall som ikke stemmer overens med politiets anmeldelser, eller domfellelser! Slikt inngir ikke tillit! Ingen far ville akseptert at slikt hendte med sine barn, og hadde omfanget vært så stort (175 pr. uke) burde snart hver og hvem-mansen kjenne noen som er utsatt for voldtekt. Det er ikke tilfelle! Enkelte fremsatte påstander synes å leve sitt eget liv i dette landet uten at de blir verifisert.

Likeledes er det grunn til å stille spørsmål ved det tilsynelatende faktum at 53% av de henvisninger krisesenteret gjør for sine ”besøkende” faktisk er til sosialkontor og trygdekontor. Etater som i høyeste grad er knyttet til økonomiske forhold. Dette sett i sammenheng med at det i hovedsak er kvinner som krever forhøyde bidrag i barnefordelingsaker underbygger at det **kan** være en del kvinner som av økonomiske årsaker benytter seg av krisesentere. At så få som 9% blir henvist til psykolog etter at tilsynelatende 79% er utsatt for fysisk og psykisk vold, vitner enten om at de ”dagsbesøkende” og ”beboerne” bare i liten grad har slike behov. Av det kan det være grunn til å stille spørsmål ved hvor alvorlig den påståtte volden er for en del ”besøkende”! Hele 82% fikk da også bare praktisk hjelp og støtte ved krisesenteret.

Det er også meget interessant at 68% av utenlandske kvinner, ”beboerne”, ble utsatt for vold av utenlandske menn. Dette sett i lys av fremsatte påstander om at omfanget av ”hentebruder” fra norske menn er så stort synes beheftet med alvorlige feil. De seneste dagers aviser bærer da også

bud om snarlige innstramminger for norske etniske menn, uten at dette i like stor grad synes å ha grunnlag i krisesenterets statistikk. Skal utenlandske menn også nektes? Hva med en utenlandsk familie som får opphold i Norge der myndigheter får kjennskap til at manen er voldelig; skal myndigheter kreve skilsmisse? Og hva med barna i en slik situasjon? Hvordan skal man hindre utenlandske menn fra å gifte seg med utenlandske kvinner og bringe dem til Norge? Som sagt, denne problemstillingen er ikke svart-hvit, som så mye annet her i samfunnet.

Tallmaterialet hva gjelder ”overgriper” kan vanskelig bekreftes all den tid det entydig er gitt av deres ofre. Et slikt materiale vil derfor neppe være særlig reliabelt eller valid ihht faglig-vitenskapelige kriterier. For mange mulige feilkilder kan ligge under de tall som oppgis. Å legge til grunn at den ene part i en konflikt, på et krisesenter, fremlegger objektive påstander, etter tilsynelatende årevis psykisk og fysisk vold kan blir vanskelig å feste tillit til. Like lite som de voldelige menns (noen opplagte psykopater) påstander er til å stole på, må en forsker som vil bli tatt på alvor også legge til grunn at kvinnelige ”dagsbesøkere” fremlegger usanne påstander.

Wenche Jonassen har gitt et viktig bidrag til innsyn i krisesentrenes virksomhet. Mye kan leses ut av statistikken som er presentert. Det er allikevel med en viss undring jeg ser at en forsker som i hovedsak beskjeftiger seg med innvandrerkvinner og krisesentermiljøer ikke i større grad passer på at det materiale som fremlegges faktisk holder høy faglig standard. Et eksempel til slutt:

Det beskrives (s.11) at ”*Den mest interessante endringen i krisesenterstatistikken fra 2003 til 2004 er økningen i andelen brukere med utenlandsk bakgrunn (kvinner) fra 45% til 48%*”. Dette utgjør en økning på hele 3% på ett år. Dette kan høres dramatisk ut inntill man ser dette opp mot den reelle innvandringen (økningen) av utenlandske kvinner. I 2003 var det 117.164 utenlandske kvinner i Norge. I 2004 var det 126.137! En økning på ca. 9000 kvinner. Dette utgjør en prosentvis økning på hele 7%! Med slike faktatall fra Statistisk sentralbyrå er den påståtte økningen reelt sett en senkning i forhold til antall utenlandske kvinner som kom til Norge. At slike forhold blir oversett bidrar ikke til tiltro til det fremlagte tallmateriale.

Det er beklagelig, all den tid det er viktig å få reelle tall over den vold som skjer i samfunnet. Ikke minst den vold som barn utsettes for. Og den verste volden av dem alle, den psykopatiske – narsissistiske volden. Den som ikke

synes i noen statistikk, den som bare lager arr i sjelen på den som utsettes for den! Når slikt tallmateriale danner grunnlag for nye lover, slik Erna Solberg (H) tar til orde for er det avgjørende at tallgrunnlaget er til å stole på.

Det er all grunn til å stille spørsmål ved både metode og grunnlag for de ”statistikker” som fremkommer i den rapport Wenche Jonassen har fremlagt. Kildene kvalifiserer ikke til objektivitet hva gjelder de opplysninger som er fremkommet. Likeledes er den gruppen, svært mye av tallmaterialet omhandler, ikke forespurt. Det er heller ikke foretatt noen kontrollvurdering eller materialeinnsamling som viser at forskeren her har gjort forsøk på å sannhetsvurdere de ”påstander” ”beboere” og ”dagsbesøkende” ukritisk har fremført.

Det er ingen grunn til å anta at kvinner lyver mindre enn menn i konfliktsituasjoner som dette materiale omhandler. At mange kvinner utsettes for vold er udiskutabelt og forkastelig, like forkastelig som den psykiske og fysiske vold kvinner utsetter menn for i parforhold og ellers. Gjennom samtale med mange innvandrerkvinner over flere år fremkommer det klare opplysninger om at det økonomiske perspektiv for en del av disse er viktige. En del utenlandske kvinner kommer fra prostitusjonsmiljøer i sitt hjemland, og fortsetter denne trafikken her i Norge uavhengig av Norsk giftemål eller ikke. Det gir en ny dimensjon til forståelsen av den dynamikk vi ser i slike forhold.

Innformasjon som den hovedfagsstudent Wibeche Ingebrigtsen har fremskaffet gjennom sine undersøkelser ved NTNU i Trondheim viser klart at kvinner faktisk slår oftere enn menn. Hun beskriver dette funnet med at hun ”*synes resultatene er ubehagelige og overraskende.*” For krisesentere er de opplagt ubehagelige. De strider mot den ensidige påstand om kvinner som ofre for menns vold.

Når fagfolk som her gjennom induksjon av enkeltsaker kommer med generelle påstander kan det lett gå galt. Flere mer seriøse forskere (Khaneman, Slovic & Tversky, 1988; Nisbett & Ross, 1980) har meget tydelig demonstrert at en del fagfolk er meget raske til å trekke slutninger om andres egenskaper eller intensjoner, uten å tenke over verken begrepsvaliditet eller antall enkelttilfeller. Kausale slutninger fra noe som har skjedd er enkelte raske til å trekke. Innen forskning derimot ligger det klare begrensninger og restriksjoner på resonementer (Lund 2003). Det finnes innen vitenskap ingen holdepunkter for at den første og beste løsning er den

riktige. Slike slutninger har mer med hukommelsens psykologi å gjøre enn sannhet. At 1 promille av kvinner i Norge har negative opplevelser fra 1 promille av menn i Norge, kan vanskelig legge grunnlaget for en lov som rammer 100% av Norske menn og Norske kvinner. Det er politikernes dilemma når de får seg forelagt et slikt opplagt biased tallmateriale som det denne rapporten legger til grunn. I en faglig sammenheng er ikke tallene verdt papiret de er skrevet på.

Reliabilitet på en undersøkelse som denne refererer seg til i hvilken grad undersøkelsen ville gitt de samme svar om andre hadde foretatt undersøkelsen. Likeså er undersøkelsens validitet et mål for om de tall som fremkommer virkelig måler det de er tiltenkt å måle. At 2000 kvinner kommer til krisesenteret er ikke noe mål for nivået av den vold de tilsynelatende er utsatt for, fordi statistikken ikke sier noe sikkert om hva som ligger bak kvinnens oppmøte på krisesenteret. Kun kvinnens subjektive påstander ligger til grunn. I enhver rettssak har alle anklagede en mulighet til å forsvare seg. I slike rapporter har ikke den andre part kommet til orde. Er det reell vold? Er det økonomiske motiver? Er det et middel i en barnefordelingsak? Er kvinnen presset av andre til å gå til krisesenteret?

Statistikken i seg selv gir ingen svar på dette. Det samme gjelder rapportens reliabilitet. Ville andre fagfolk kommet til de samme tallene? Flere krisesentere mangler tall! En statistikk forsvant i posten! Er det andre tall som ikke er referert? Var det noen av kvinnene hvis sak som fikk en god løsning? Hvordan gikk det etter at de flyttet fra krisesenteret? Det sier undersøkelsen ikke noe om. At en kvinne er i møte med et krisesenter betyr ikke automatisk at de er utsatt for vold, selv om en del opplagt er det. Noen enslige mødre drar på krisesenter når andre vansker enn vold, tvinger dem dit! Slik enkelte kvinner lyver om voldtekt, er det også mulig å anta at det kan være lettere å forklare sin livssituasjon etter å ha vært en dag på krisesenteret!

Det er å håpe at forskere med en mer objektiv innstilling til problemløsninger og et tallgrunnlag som kan fremstå som vitenskapelig holdbart, kan bidra til å finne løsninger på denne problematikk. Den er viktig og uverdigg for et samfunn i 2005. Vold i samfunnet er ikke akseptabelt uansett hvem den kommer fra. Stigmatisering av minoritetsgrupper løser ikke volds problemet.